

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในกระบวนการสื่อความหมายหรือสื่อสาร (Communication Process) ของมนุษย์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มนุษย์คิดสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความเห็น ความรู้ วิทยาการ และสิ่งต่าง ๆ ต่อกันนั้น มนุษย์ใช้ประสาทรับสัมผัส ทั้ง ๕ คือ ตา หู จมูก ลิ้นและร่างกาย (ผิวหนัง) เป็นอวัยวะในการรับรู้สิ่งที่ ถ่ายทอดสื่อความหมายซึ่งกันและกัน

ผลการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการรับรู้สาร (message) ของมนุษย์โดยอาศัยประสาทรับสัมผัสทั้ง ๕ นั้น พบว่าประสาทรับสัมผัสต่าง ๆ มีประสิทธิภาพในการรับรู้สารแตกต่างกัน ซึ่งสรุปผลการวิจัยกล่าวไว้ดังนี้ "ตาสามารถรับรู้ได้ ๙๕% หูรับรู้ได้ ๑๓% จมูกรับรู้ได้ ๓% ลิ้นรับรู้ได้ ๓% และร่างกาย (สัมผัส) รับรู้ได้ ๖%

ดังนั้น การอ่านและการเขียน ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อความหมาย โดยอาศัยตาเป็นประสาทรับรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดถึงร้อยละ ๙๕ ซึ่งมากกว่า ประสาทรับรู้อื่น ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ การเขียนนั้น ผู้เขียนมีเวลา มีโอกาสที่จะคิดทบทวน เรียบเรียง และถ่ายทอดความคิด ความเห็น ความรู้ ความรู้สึก หัตถ์สนธิ และสิ่งต่างๆ ที่ต้องการถ่ายทอดสื่อความหมาย ให้ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ผู้อ่านก็เช่นเดียวกันมีเวลาและโอกาสที่จะเลือกอ่านนึกคิด ตามสิ่งที่ได้อ่านและสามารถทบทวนเก็บไว้อ่านได้อีก หรือให้ผู้อื่นอ่านได้อีกด้วย ทำให้การสื่อความหมายหรือสื่อสารเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์, นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการ
สอนระดับอนุบาล, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๑

ในสมัยโบราณที่มนุษย์ยังไม่มี¹ความเจริญทางวิชาการ และเทคโนโลยีมากนัก มนุษย์ก็ได้อาศัยการเขียน การจดบันทึก ในการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความคิด สิ่งต่าง ๆ ในการสื่อความหมาย ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความรู้ทาง วิทยาการต่าง ๆ มีความเจริญทางเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น สามารถคิดค้นการพิมพ์ หนังสือซึ่งเป็นการพิมพ์บันทึกการเขียน การจดบันทึกให้ได้จำนวนมาก ๆ พิมพ์สำหรับให้คนอ่าน ให้คนศึกษาคนควา เป็น ตำรา และเก็บรักษาไว้เป็นเวลานานๆ ได้ และมีการพัฒนาการพิมพ์ให้เจริญก้าวหน้าตราบนานหลายวัน ซึ่งคงจะเจริญก้าวหน้า ยิ่งขึ้นอีกมากในอนาคต แม้วามมนุษย์จะสามารถประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เช่น โทรเลข โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และนำมาใช้ในการสื่อความหมาย สื่อสาร ในปัจจุบัน แต่สิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อแบบหนึ่งก็ยังคงมีบทบาทในการสื่อความหมาย มาก รวมทั้งในการเรียน การสอนปัจจุบันซึ่งใช้สิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในประเทศ ทั่วโลก

มนุษย์ในปัจจุบันนี้ไ้เห็นความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์ที่เป็น ผลผลิตจากการพิมพ์อย่างมากมายเกือบตลอดเวลาในชีวิตประจำวันและอาจจะ เรียกได้ว่าต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์ตั้งแต่เกิดจนตายก็ว่าได้ ความเจริญก้าวหน้า ต่าง ๆ ทางเทคโนโลยีตลอดจนการพัฒนาในทางความคิดของคนเกิดขึ้นได้ก็เพราะ ได้อาศัยการบันทึกประสบการณ์ ความรู้ ความคิด สิ่งที่ค้นพบ อารยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นสิ่งพิมพ์ไว้ ได้ศึกษาคนควา ถ่ายทอดสืบทอดกันมา เรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน

ในทางการศึกษาเล่าเรียน สิ่งพิมพ์มีบทบาทสำคัญยิ่ง เพราะการเรียน การสอนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน สื่อการสอนที่ต้องมีใช้อยู่ในทุกระดับชั้นก็คือ ตำราเรียน หนังสือเรียนต่าง ๆ ตำราเรียนมีเนื้อหา วิชาการสิ่งที่ต้องเรียนรู้ ต้องศึกษา และครูจะต้องถ่ายทอดแนะนำอธิบายสอนสิ่งต่าง ๆ ให้นักเรียนเข้าใจ สามารถนำ

ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และในการดำเนินชีวิตต่อไป

การผลิตสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งหนังสือแบบเรียน จึงต้องอาศัยความรู้ เทคนิค วิธีการ ประสบการณ์ ความละเอียดรอบคอบ พิถีพิถัน และองค์ประกอบต่าง ๆ ของการพิมพ์ เพื่อให้ได้สิ่งพิมพ์ที่มีความถูกต้อง สวยงาม ดึงดูดความสนใจ น่าจับต้อง ชวนให้อ่าน ผู้อ่านสามารถอ่านได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในทางการศึกษามากที่สุด

องค์ประกอบสำคัญของสิ่งพิมพ์ที่จะช่วยให้สิ่งพิมพ์นั้น ๆ มีความสวยงาม ดึงดูดความสนใจผู้อ่าน และผู้อ่านสามารถอ่านได้ถูกต้อง รวดเร็ว และมีความเข้าใจโดยละเอียดนั้นมีอยู่มากมายนับตั้งแต่ รูปเล่ม ปก การจัดหน้า การใช้กระดาษ หมึก ภาพประกอบ เนื้อหา คุณภาพการพิมพ์ ขนาดของตัวอักษร ที่มีความเหมาะสม มีความอ่านง่าย เหมาะกับผู้อ่าน ตลอดจนความกว้างของบรรทัด การเว้นบรรทัด เป็นต้น ที่จะรวมกันเป็นสิ่งพิมพ์ที่มีคุณค่าของอาศัยหลักของการออกแบบกราฟิก (Graphic) ที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งสิ้น

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิก และการใช้สีและชนิดของหมึกพิมพ์ การใช้กระดาษ และอื่น ๆ ของสิ่งพิมพ์ จึงเป็นการศึกษาวิจัยที่น่าสนใจ และมีประโยชน์ทั้งในแง่การศึกษา การพิมพ์ และด้านอื่น ๆ อีกมากมายนับประการ

เรื่องของกรพิมพ์เป็นความพยายามของมนุษย์ เพื่อจะแบ่งเป็นความคิดของตนเองให้แพร่หลายไปสู่ผู้ที่ยอมรับสั่งให้กว้างขวางออกไปเท่าที่จะเป็นไปได้

เป็นสื่ออันแรกและเป็นสื่อที่ยังคงสำคัญที่สุดสำหรับสื่อสารมวลชนทั้งปวง

การพิมพ์เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดของเสรีชน เพราะเสรีชนต้องการความรู้ที่เรียบง่ายสำหรับทุก ๆ คนมิใช่เป็นของอภิสิทธิ์ชนเพียง ๒-๓ คน การปรับปรุงการพิมพ์ให้ทันน้อยกว่า คนจนสามารถซื้อหนังสืออ่านได้ คนมีเงินเท่านั้น จึงจะเป็นเจ้าของห้องสมุดได้

การประชุมสัมมนาเรื่อง "การพัฒนาหนังสือในเอเชีย" โดยคณะผู้เชี่ยวชาญการผลิตและจำหน่ายหนังสือในเอเชีย ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติจัดให้มีขึ้น ณ กรุงโตเกียว ระหว่างวันที่ ๒๕-๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ นายเออิซากุ ซาโตะ (Eisaku Sato) นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นในสมัยนั้นได้กล่าวว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประชาชาติจะต้องเป็นไปควบคู่กับพัฒนาการทั้งทางด้านการศึกษา วัฒนธรรม จึงเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนากิจกรรมทางด้านการพิมพ์เพื่อที่จะช่วยการศึกษา และวัฒนธรรมรุดก้าวต่อไป หนังสือทำให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุขและสันติภาพในภูมิภาคส่วนนี้ของโลก

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

- ๑. เพื่อศึกษา คนควาถึงรูปแบบ ปัญหาข้อบกพร่องและความต้องการ
ด้านการออกแบบกราฟิกสำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทตำราเรียนระดับมหาวิทยาลัย
- ๒. เพื่อเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในการออกแบบกราฟิกสำหรับการ
พิมพ์ตำราเรียน และสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน
- ๓. นำผลการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นประโยชน์ในการจัดทำสิ่งพิมพ์ประเภท
ตำราเรียนต่อไปในอนาคต

สมมติฐานของการวิจัย

การออกแบบกราฟิกสำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทตำราเรียนระดับมหาวิทยาลัย
ในปัจจุบัน ยังมีข้อบกพร่องในการออกแบบกราฟิกที่ไม่ถูกต้อง และมีคุณค่าด้านการ
เรียนการสอนน้อยกว่าที่ควร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะจำกัดภายในขอบเขตดังนี้

- ๑. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบ เป็นนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ
ปริญญาตรี ชั้นปีที่ ๑-๔ คณะต่าง ๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน ๒๐๐ คน
ที่เลือกกลุ่มเป็นตัวอย่างคณะละ ๕๐ คน ทั้งชายและหญิง

สายวิทยาศาสตร์	คณะวิทยาศาสตร์	๕๐ คน
	คณะวิศวกรรมศาสตร์	๕๐ คน
สายสังคมศาสตร์	คณะครุศาสตร์	๕๐ คน
	คณะนิเทศศาสตร์	๕๐ คน

๒. การทดสอบครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการทดสอบเป็นแบบสอบถาม
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบด้านกราฟิกของตำราเรียนชั้นพื้นฐานเกี่ยวกับความ
ต้องการ รูปแบบ รูปเล่ม ลักษณะตัวอักษรที่พิมพ์ ภาพประกอบ สีที่ใช้ในการพิมพ์
 ฯลฯ

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความจำกัดอยู่บาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

- ๑. สภาพของผู้รับการทดสอบ ซึ่งถือว่าเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยตรง จึงไม่คำนึงถึงหรือพิจารณาองค์ประกอบความแตกต่างทางด้านสติปัญญา เพศ อายุ และความสามารถในด้านกราฟิกที่มีอยู่แล้วของผู้เข้ารับการทดสอบ
- ๒. สภาพของผู้รับการทดสอบ ในขณะที่กำลังสอบไล่
- ๓. ลักษณะ รูปแบบของสิ่งพิมพ์ที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัย เป็น สิ่งพิมพ์ที่หาได้จากตลาดการพิมพ์ ลักษณะของสิ่งพิมพ์ที่หาได้ยากจะไม่นำมาใช้เป็น เครื่องมือในการวิจัย
- ๔. การวิจัยครั้งนี้มิได้คำนึงถึงระบบการพิมพ์ที่ใช้ โดยพยายามใช้ ระบบการพิมพ์เดียวกันให้มากที่สุด เว้นแต่จะไม่สามารถหาสิ่งพิมพ์ที่ใช้ระบบการพิมพ์ เดียวกันได้

ขอทกลงเบื้องต้น

- ๑. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่นำมาทดสอบและทำแบบสอบถามครั้งนี้เป็น ตัวแทนของนิสิตนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยได้
- ๒. กลุ่มตัวอย่างทุกคน ทำแบบทดสอบด้วยตนเอง ในการตอบแบบ ทดสอบความต้องการด้านการออกแบบกราฟิกสำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทตำราเรียน

- ๓. แบบทดสอบทัศนคติสำหรับกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบให้ตัดสินใจตอบว่าชอบสิ่งพิมพ์หลายแบบว่าชอบแบบไหนมากที่สุด ชอบปานกลาง ชอบน้อย
- ๔. รูปแบบของสิ่งพิมพ์ที่นำมาศึกษาวิจัยจะต้องมีลักษณะถูกต้องตามหลักทฤษฎีศิลปะของงานคานออกแบบตามหลักสากลนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

ก. ขั้นเตรียมงาน

- ๑. กำหนดปัญหาความมุ่งหมาย และขอบเขตของการวิจัย
- ๒. ศึกษาคนควาการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และที่เคยมีผู้วิจัยมาแล้วทั้งในและนอกประเทศ
- ๓. ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปการออกแบบกราฟิกในการพิมพ์ ศิลปการจัดรูปเล่ม การใช้ตัวอักษร ภาพประกอบและสีของการพิมพ์ใหม่ ๆ
- ๔. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยเลือกจากนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคณะต่าง ๆ จำนวน ๒๐๐ คน แบ่งเป็น ๒ สาขาวิชา คือ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ทั้งชายและหญิง

สาขาวิทยาศาสตร์	คณะวิทยาศาสตร์	๕๐ คน
	คณะวิศวกรรมศาสตร์	๕๐ คน
สาขาสังคมศาสตร์	คณะครุศาสตร์	๕๐ คน
	คณะนิเทศศาสตร์	๕๐ คน

- ๕. สร้างแบบทดสอบทัศนคติและแบบสอบถามความต้องการเกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกสำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทตำราเรียน
- ๖. ทำการ Pre-test ทัศนคติและความต้องการของนิสิต ๔ คณะ คณะละ ๑ คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม นำแบบทดสอบและแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข

๘

๗. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปเลือกทดสอบกับนิสิตในคณะต่าง ๆ
ที่ได้กำหนด เมื่อทดสอบเสร็จแล้วสรุปนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความสำคัญและคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังนี้

๑. ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในเรื่อง
ศิลปการออกแบบกราฟิกสำหรับสิ่งพิมพ์ประเภทตำราเรียนโดยเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทาง
ในการออกแบบสิ่งพิมพ์และปรับปรุงการออกแบบกราฟิกให้ดียิ่งขึ้น

๒. เพื่อให้นิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจอยากศึกษาจากตำราเรียนยิ่งขึ้น
เนื่องจากการออกแบบตำรากราฟิกที่ถูกต้องและสวยงามเป็นการเชิญชวนให้อยากอ่าน
ยิ่งขึ้น

๓. ทำให้นิสิตนักศึกษาได้เห็นคุณค่าของศิลปการออกแบบกราฟิกว่า
เป็นประโยชน์ต่อการพิมพ์ในปัจจุบันเป็นอันมาก

๔. เพื่อให้ทราบขอบเขตรองในด้านกรออกแบบกราฟิกสำหรับสิ่งพิมพ์
ประเภทตำราเรียนที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ขอเสนอแนะและการปรับปรุงในด้านนี้

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

แบบตัวพิมพ์

คือรูปร่างลักษณะของตัวพิมพ์แต่ละชนิด ตรงกับภาษา
อังกฤษว่า Type face

ขนาดตัวพิมพ์

คือขนาดความสูงของตัวพิมพ์ รวมทั้งบาทหรือไหล่
(Shoulder) ของตัวพิมพ์ซึ่งวัดเป็นป้อยห์ตรงกับ
ภาษาอังกฤษว่า Size

<p>ปอยท์</p>	<p>คือมาตราที่ใช้ในการวัดและบอกขนาดความสูงของตัวพิมพ์และการเว้นระยะห่างระหว่างบรรทัดที่ใช้เป็นมาตรฐานสากล ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Point ๑ ปอยท์ เท่ากับ ๑ ส่วน ๗๒ นิ้ว เท่ากับประมาณ ๐.๐๑๓๘ นิ้ว</p>
<p>ตัวบาง</p>	<p>คือชื่อแบบตัวพิมพ์ภาษาไทยชนิดหนึ่ง มีเส้นเท่ากันตลอดมีส่วนบนของตัวอักษรโค้งเป็นส่วนของวงกลม</p>
<p>ตัวกลาง</p>	<p>คือชื่อแบบตัวพิมพ์ภาษาไทยชนิดหนึ่ง มีเส้นหนาเท่ากันตลอด แต่เป็นเส้นที่มากกว่าตัวบาง มีส่วนบนของตัวอักษรโค้งเป็นส่วนของวงกลม</p>
<p>ตัวฝรั่งเศส</p>	<p>คือชื่อแบบตัวพิมพ์ภาษาไทยชนิดหนึ่งมีเส้นหนักเบาไม่เท่ากันตลอด มีส่วนบางของตัวอักษรโค้งเป็นส่วนของวงกลม</p>
<p>ตัวฝรั่งเศสคำ</p>	<p>คือชื่อแบบตัวพิมพ์ภาษาไทยชนิดหนึ่ง มีเส้นหนักเบาไม่เท่ากันตลอด แต่เป็นเส้นคำหนักกว่าตัวฝรั่งเศส มีส่วนบนของตัวอักษรโค้งเป็นส่วนของวงกลม</p>
<p>ตัวอักษร</p>	<p>หมายถึงพยัญชนะในภาษาไทยที่ใช้เป็นประจำในปัจจุบัน ๔๒ ตัว</p>
<p>ความอ่านง่าย-ยาก</p>	<p>ตรงกับคำว่า Legibility หมายถึงความที่คุณสมบัติของตัวพิมพ์และลักษณะของตัวพิมพ์ เมื่อเป็นประโยค หรือเป็นคำ แล้วทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ อ่านได้รวดเร็ว</p>

การวิจัยในประเทศ

ใน พ.ศ. ๒๕๐๕ สมพงษ์ ศิริเจริญ^๑ ได้รวบรวมผลการวิจัยในเรื่อง^{๑๐} ที่เกี่ยวกับรูปภาพ โดยมีเนื้อหาสำคัญคือ ภาพมีประโยชน์ในการเรียนรู้ และการสอน เพราะภาพจะช่วยเราเข้าใจเรียนรู้สนใจในเนื้อหาที่เรียน และทำให้ผู้เรียนตีความหมายแฉะจดจำเนื้อหาที่เรียนได้ดียิ่งขึ้น และเปรียบเทียบว่า ภาพสีจะใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ดีกว่าภาพขาวดำ ภาพขนาดใหญ่จะเป็นที่น่าสนใจยิ่งกว่าภาพขนาดเล็ก การบรรยายภาพควรเป็นเนื้อหาย่อยๆ ที่ไม่สามารถแสดงได้จากภาพ และการเลือกภาพประกอบหนังสือเพื่อให้ได้ผลนั้นขึ้นอยู่กับว่าภาพนั้นมีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับชีวิต ประสบการณ์เดิม และความสนใจของผู้คนมากน้อยเพียงใด

ใน พ.ศ. ๒๕๑๐ จันทรเพ็ญ^๒ ไทยประยูร ได้ทำการวิจัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้ภาพสีและภาพขาวดำประกอบการสอน และเพื่อศึกษาทัศนคติของนักเรียนไทยวัยรุ่นที่มีต่อสีต่าง ๆ ผลการวิจัยปรากฏว่า ภาพสีใช้ได้ผลดีกว่าภาพขาวดำ เพราะผู้เรียนจะจำรายละเอียดจากภาพสีได้เร็วกว่า มากกว่า และนานกว่าภาพขาวดำ เพราะสามารถเห็นชัดกว่า และมองดูแล้วให้ความสบายตากว่าภาพขาวดำ มีนักเรียนวัยรุ่นชายให้ทัศนะเกี่ยวกับความรู้สึกกับสีต่าง ๆ คือ สีอ่อนให้ความรู้สึกเราใจ ตื่นเต้น และเข้มแข็ง ส่วนสีเย็นให้ความรู้สึกนุ่มนวล เศร้า สงบ สีที่ชอบมากที่สุดได้แก่ สีฟ้า เหลืองคอกกราชพฤษ์ เขียวสด น้ำเงินสด ตามลำดับ และนักเรียนให้ข้อเสนอแนะว่าการให้สีในภาพประกอบการสอน ควรเป็นสีเข้ม และสีที่สุกุดมากกว่าสีอ่อน ขนาดภาพที่เหมาะสมแก่การประกอบการสอนได้แก่ภาพขนาด ๒๐" คูณ ๓๐"

^๑ สมพงษ์ ศิริเจริญ, "การวิจัยที่สนใจทางโสตทัศนศึกษา, วารสาร อุปกรณ์การศึกษา, (มีนาคม-เมษายน, ๒๕๐๕), หน้า ๒๒-๒๕.

^๒ จันทรเพ็ญ ไทยประยูร, "การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลที่ได้มาจากกรสอนโดยใช้ภาพสีและขาวดำ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๐).

ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ วุฒิ แตรสังข์^๑ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับแบบสี และขนาดของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนชอบภาพฉายมากกว่าภาพลายเส้นหรือภาพแลเงา ในเรื่องนี้ นักเรียนชอบภาพที่มีธรรมชาติมากกว่าภาพสีเดี่ยวหรือภาพขาวดำ และชอบภาพขนาดใหญ่มากกว่าภาพขนาดเล็ก และอิทธิพลของภาพ, สี, ขนาดของภาพที่มีต่อนักเรียนชายชั้น ป.๘ ที่มีอายุ ๑๓ ปี มากกว่านักเรียนกลุ่มอื่น

ในปีเดียวกัน จารึก ชุกติศึกษ^๒ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสีที่มีต่อความชอบไม่ชอบภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะทราบว่าเด็กชอบสีอะไร สีที่เหมาะสมสำหรับวาดหรือพิมพ์ภาพ และสีที่มีอิทธิพลต่อการชอบภาพของเด็ก ผลการวิจัยปรากฏว่า สีไม่มีอิทธิพลพอที่จะเปลี่ยนให้นักเรียนชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ หรือภาพสีเดี่ยวใด ในเนื้อหาเรื่องเดียวกัน แต่เปลี่ยนจากภาพขาวดำเป็นภาพสีในเนื้อหาเดียวกัน ผลปรากฏว่าชอบภาพขาวดำมากกว่าภาพสีเดี่ยวและสีที่นักเรียนชอบมากที่สุดได้แก่ สีม่วงแกมและสีแดง สำหรับสีที่เหมาะสมจะใช้ในการสร้างภาพ เมื่อเปรียบเทียบจากเนื้อหาเดียวกัน ๑๐ สี ได้แก่ สีม่วง

---

^๑ วุฒิ แตรสังข์, "การศึกษาแบบ สีและขนาดของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบ", (ปริญญานพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, ๒๕๑๔).

^๒ จารึก ชุกติศึกษ, "การศึกษาอิทธิพลของสีที่มีต่อการชอบและไม่ชอบภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น", (ปริญญานพนธ์ วิทยาลัยวิชาการศึกษา, ๒๕๑๔).

ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ กมล สดประเสริฐ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับขนาด
ตัวหนังสือ ของไฟ และทักษะในการอ่านกับเด็กชั้นประถมปีที่ ๔ จำนวน ๑,๓๖๗ คน
โดยให้อ่านบทความทดสอบ ๒ เรื่อง ซึ่งพิมพ์ด้วยตัวพิมพ์แบบตัวเหลี่ยมและตัวกลม
บางขนาด ๒๔ ป้อยท์ แต่ละขนาดแยกเป็นแบบแยกคำและไม่แยกคำ ผลปรากฏว่า
เด็กอ่านบทความที่พิมพ์ด้วยตัวเหลี่ยมได้เร็วกว่าตัวกลมบางเมื่อไม่แยกคำ (ไม่เว้นช่องไฟ)
แต่อ่านบทความที่พิมพ์ด้วยตัวกลมบางได้เร็วกว่าเมื่อพิมพ์แยกคำ (เว้นช่องไฟ)

การศึกษาและการวิจัยในต่างประเทศ

ในต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกามีผู้สนใจและ
วิจัยกันมากเป็นเวลานานติดต่อกันนับศตวรรษแล้ว ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ ตัวพิมพ์
ความอ่านง่าย-ยาก ความน่าอ่าน รูปแบบ เทคนิคของการพิมพ์ ตลอดจนสิ่งที่
เกี่ยวข้อง บางท่านก็วิจัยศึกษาเฉพาะเรื่อง แต่บางท่านก็ศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวาง
ต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี มีการพิมพ์ผลงานเผยแพร่ในวารสารและหนังสือซึ่งเป็น
ประโยชน์ต่อวงวิชาการผู้เกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์ นักศึกษาและผู้ที่มีสนใจมาก ผู้วิจัยเอง
ก็ได้อาศัยผลงาน แนวทางการวิจัยของนักวิจัยคนสำคัญ ๆ มาใช้ศึกษา และเป็น
แนวทางในการวิจัยครั้งนี้ด้วย อาทิ ผลงานการวิจัย และหนังสือของ Miles
A.Thinker, DG. Paterson, Herbert Spencer, M.D. Vernon เป็นต้น

รายงานการทดลองของ แอนนิสัน (Anison) ซึ่งทำการทดลอง

Cited in R.H. Wiggins, "Effect of three Typographical
variables on speed of reading" Journal of Typographical
Research, (Vol. 1, 1967), pp. 5-18.

ที่ปารีส ระหว่างปี ค.ศ. ๑๗๘๐ เป็นรายงานวิจัยเกี่ยวกับความอ่านง่าย-ยาก
 ของตัวพิมพ์เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีหลักฐานอยู่ เขาใช้ตัวพิมพ์แบบ Didot's Modern
 Roman กับแบบ Garamond ให้อ่านง่ายซึ่งเป็นตัวอักษร
 ประชากรอ่านตัวอักษรทั้งสองแบบที่ระยะต่าง ๆ กันจนไม่สามารถอ่านออกได้ผล
 ปรากฏว่าตัวพิมพ์แบบ Garamond ตัวอักษรสามารถอ่านออกได้
 ในระยะต่าง ๆ ที่ใกล้กว่า และไกลกว่าแบบ Didot.

ใน ค.ศ. ๑๙๕๒ จอห์น เฟรช ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความชอบ
 ของเด็กที่มีต่อภาพที่มีความละเอียดซับซ้อนแบบต่าง ๆ ผลของการวิจัยปรากฏว่า
 เด็กได้รับรู้และเข้าใจการมองภาพโดยเริ่มจากภาพแบบง่าย ๆ แล้วค่อยยากซับซ้อน
 ขึ้นตามลำดับ ทำให้ทราบว่าเด็กมีความสามารถพิจารณาส่วนละเอียดของภาพ
 และรู้จักการจัดภาพเข้าใจภาพนั้นจะเป็นไปตามวัยของเด็ก

ใน ค.ศ. ๑๙๖๗ มัลคอม เฟลมมิง ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการแบ่ง
 ประเภทและการวิเคราะห์ภาพที่ใช้ประกอบจากหนังสือแบบเรียนในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้
 ปริมาณของภาพ ลักษณะและประเภทของภาพประกอบการสอน และคำบรรยาย
 ประกอบภาพ วิธีดำเนินการวิจัยโดยการนำภาพประกอบบทเรียนจากหนังสือแบบเรียน

John Frech, "Children's Preference for Picture
 of Varied Complexities of Pictorial Matter," Elementary
 School Journal, (Vol. 53, Oct., 1952), pp. 90-95

Malcom Flemming, "Classification and Analysis
 of Instructional Illustration," A.V. Communication Review
 (Vol. 15, No3, 1967), pp. 246-258.

จำนวน ๔๐ เล่ม สำหรับวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และวิชาประวัติศาสตร์ โดยเลือกมาวิชาละ ๑๐ ภาพ แต่ละภาพจะมีความหมายเดียวกันกับเนื้อหาที่เป็นตัวอักษรผลของการวิจัยปรากฏว่า วิชาวิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์เป็นภาพแบบให้ความจริงและพบว่าแบบเรียนที่ทันสมัยควรมีภาพประกอบอยู่ทุก ๑.๕๘ หน้า ต่อ ๑ ภาพ สำหรับคำบรรยายภาพของแต่ละวิชานั้น วิชาวิทยาศาสตร์ใช้คำบรรยายภาพของแต่ละวิชานั้น วิชาวิทยาศาสตร์ใช้คำบรรยายภาพที่ไม่เป็นประโยชน์น้อยที่สุดคือร้อยละ ๒.๓

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคิดว่าในการออกแบบจัดทำสิ่งพิมพ์ประเภทตำราเรียนระดับมหาวิทยาลัย ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนี้ น่าจะให้ความสำคัญกับการใช้วิชาการทางด้านการออกแบบทางกราฟิก (Graphic Design) มาก เพราะการศึกษางานด้านนี้ได้อย่างถ่องแท้ จะทำให้ผลงานทางการออกแบบกราฟิกใช้ได้ผล เหมาะสมกับสภาพบ้านเมือง และการศึกษาในบ้านเรา และใช้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าสิ่งพิมพ์ในบ้านเราที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จะอยู่ในเกณฑ์สากล แต่ความแตกต่างในด้านคุณภาพในต่างประเทศกับของประเทศไทยเรามีมากเหมือนกัน จึงน่าจะมีการศึกษาถึงลักษณะการออกแบบทางกราฟิกที่ถูกต้อง งดงาม เหมาะกับระดับการศึกษาของคนไทยและปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย